

Jan Vrchlický (1853—1912), češki pesnik: »Če beremo zanimivo knjigo prvič, se nam rada primeri napaka, da v hlastanju po celoti spregledamo nadržbnosti. Če jo beremo drugič, smo dosti na boljšem: tedaj vsebino že poznamo in se laže ustavimo pri posameznostih.«

Stefan Zweig (1881—1942), nemški pisatelj: »Knjige so tu, čakajo in molče. Nič se ne vsiljujejo, ne kličejo, ne terjajo: Neme stoje ob strani, zdi se, da so zaspale, in vendar te iz vsake gleda neko ime kakor odprto oko.«

Oton Župančič (1878—1949), slovenski pesnik: »Kar je zapisano v knjigo, ostane iz roda v rod in vsako pokolenje zajema iz teh virov tisto, kar je v njih životvornega in oplajajočega... Dà, zatri nam knjigo in temà se zgrne nad nami. Iz strnjene skupnosti se odkrušijo tropi posameznikov brez vodila in ravnila, življenje na višji, duhovni ravni preneha... Kadar odložiš knjigo z globoko vsebino, si prevzet od notranjega ugodja, čutiš se bogatejši in svetlejši. Na vse strani so se razmaknile stene in pregraje, na vse strani se odpirajo razgledi v poprej neslutene pokrajine in daljave...«

Janez Rotar

PRIPOVEDNI STIL MASLJA PODLIMBARSKEGA

Po pripovedni snovi in pisateljski poti zavzema Maselj Podlimbarski (1852—1917) posebno mesto v razvoju slovenskega pripovedništva. Deloval je nekako ob strani glavnega književnega dogajanja in vladajoče literarne smeri. Vzrok je predvsem v odrezanosti od domače zemlje in kulturnega dogajanja doma. Odtrganost od domovine je odločilno vplivala na njegove oblikovalne zmožnosti, pa tudi na njegovo pripovedno tematiko. Kot izrazit pripovedni talent se je oblikoval individualno, vendar ob Jurčičevih pripovednih zgledih. Od tujih pisateljev mu je bil najbližji Turgenjev.

V slovensko pripovedništvo je vnesel novo tematiko, ko je s svojima zgodnjima črticama *Handžija Mato* (LZ 1887) in *Markica* (LZ 1887) razširil pripovedni krog na južnoslovansko področje. Ta svet mu je razen domačega ostal v književnih delih najbližji, saj ga je oblikoval v svojem najobsežnejšem delu *Gospodin Franjo*, ki je po snovi in doživetju iz osemdesetih let prejšnjega stoletja, a oblikovan šele konec prvega desetletja tega stoletja.

Masljev stilni izraz je tesno zvezan s tematiko, ki se giblje v glavnem v mejah avtorjevega avtobiografskega in doživljajskega sveta. V tematiki se je skušal čimbolj približati posebnostim posamezne snovi, pri tem pa naletimo, predvsem v zgodnjih letih, a tudi kasneje, na razne anomalije, ki jih sam menda ni opazil.

Za Masljev pripovedni slog zgodnje dobe so značilne šablone v sintaktičnih prvinah stavkov, narejenih po stilnih značilnostih južnoslovanske ljudske pesmi, ki je vplivala na Maslja že pri baladi *Na bojnem polju* (Zora, 1874), najpogosteje po začetnih verzih *Hasanaginice*. Po tej obliki slovanske antiteze gradi Maselj vrsto šabloniziranih stavkov, s katerimi skuša dramatisirati pripoved. Ta način hromi predvsem povest s slovensko kmečko snovjo. »Ali kdo stopi s praga gostilnice, stoječe kraj cestnega jarka, kdo je stopil tako težko in silno, kakor bi se bil siloma odtrgal od gostoljubnega poslopja? Ali je dolgi birič, terjajoč

davke, tako planil na dvor in se zbal prazne, toda stisnjene pesti, ali je bedni potnik, s sušo v mošnji tako skočil iz gostoljubne veže, hoteč se potuliti? Ni birič; da je birič, bi ga branil žandar z nabito puško; ni potnik, da je potnik, ubogajme bi ga gostili mati Jernačka, to so Novakov oče, vračajoč se z božje poti domov.« (Kako sem prvokrat romal, 133; povsod je citirano po Šlebingerjevi izdaji Masljevega Zbrana delu ali po prvem tisku, če dela ni v tej zbirki.) Antiteze so posebno pogostne v delih z bosensko tematiko. Razen tega se pojavijo srbohrvatizirani dialogi, ki sami po sebi dosti uspešno in neprisiljeno barvajo ozračje. »Kako si mali?« vprašam... »Zdravo sem, hvala Bogu! Pa kako si ti?« »Dobro sem hvala Bogu!« (Markica, 55.) V romanu je Maselj ta način precej silil, včasih na škodo, ker je tu jezik dvojen, v pogovoru z glavnim junakom Vilarjem in v opisih konverzacijski, v prikazu Bosancev in v njihovem nastopu po lokalno individualiziran. Iz tega okolja so tudi razne fraze, od katerih je najpogostejša »čudom sem se čudil« in vprašalnice »sem li... ni li... bi li...«, n. pr.: »Dasi Vilar ni bil iz plašljivega kota doma, ga je vendar prevzel strah in parkrat se je ozrl, ne prilomasti li iz goščave gorska zver, ne pridrsa li za njim gorski hajduk...« (328). Pogosto vpleta v bosenska kot tudi v druga dela metaforiko ljudske pesmi ali vsaj metafore po njenih primerih.

V avtobiografski tematiki uporablja Maselj manj individualiziran stilni izraz, jezik je konverzacijski, s številnimi srbohrvaškimi ali ruskimi leksikalnimi primesmi, ki so značilne pravzaprav tudi za druga dela, razen najboljših s kmečko snovjo. Iz tega kroga je po stilu najslabša mladostna povest Gorski potoki, kjer skuša avtor doseči nekak pesniški slog s privzdigovanjem ter s številnimi neposrečenimi komparacijami. Delane so povečini z antičnimi ali bibličnimi motivi in z njimi je Maselj hotel izčrpati in pokazati svoje znanje zgodovine, saj je ob doživljanju Gorskih potokov, leta 1877, v Ljubljani sistematično študiral zgodovino in je tudi po tej strani hotel karakterizirati sebe v glavnem junaku. Že po tej strani ustvarjajo disharmonijo in v Gorskih potokih docela ohrome slog, n. pr.: »Šinkovec je vstopil ves spehan in zasopel v Gregorkino sobo, kakor maratonski junak, ko je prinesel poročilo, da je sovražnik strt in pobit« (282). »Novakovemu očetu so se oči sijale kakor šarcu kraljeviča Marka v bojih z dušmani« (Kako sem prvokrat romal, 135). Tem primeram so podobni tipizirani stavki, ki jih je Maselj po vsej verjetnosti delal po kakem primeru v slovnici, so pa v večini spisov, n. pr. v Gospodinu Franju: »Mati, ki čepi v plesni dvorani vso noč ob mrzli steni kot strašilo prepodjetnim moškim, ni tako ponosna na svojo zalo hčerko, vrtečo se po parketu, kakor je bil Bobojedac ponosen na Danico« (697).

Za Masljev pripovedni slog je značilno vpletanje pregovorov, rekov in ljudske modrosti sploh, ki v večini del kot precej na gosto raztreseni aforizmi bogate izraz. Toda v Gospodinu Franju zaide pri tem v skrajnost in je pripoved s temi prviniami preobtežena, čeprav je po naravi značajev pogostna raba upravičena bolj kot kjerkoli drugje. Tako so nekateri stavki sestavljeni pravzaprav iz samih pregovorov, da včasih smiselno niti ne morejo biti povezani: »Bobojedac je povetil brke. — Težko je bosemu iti preko strnišča, še teže pa človeku, ki nima denarja,

je vzdihnil. Čez hip je pristavil: — Z denarjem nevesta je iz zlata, brez denarja je rešeto blata. Neprestano se gledata kakor kozja rogova, a to ne pomore, če se je ona rodila gola kakor repa. Golih kosti še pes noče, kaj bi jih maral stari Brnjavčič« (391). Podobno je na strani 326: »A zdaj, ko ste jim vi zmedli štrene, so vsi povесili brke, kakor krčmar, kadar nima gostov, ali pa cigan, kadar lakomnih oči gleda na pogačo. Atif itak gleda kakor hudič na veliki petek, Gajer se zviija kakor črv v siru in gozdar se obližuje krog nas kakor pes okoli vrele kaše.« Pregovore je Maselj zajemal pri pisanju iz neke srbohrvaške zbirke, kakor poroča Vrhovnik (Slava Podlimbarskemu, 49 pod črto), zato ni čudo, da je Gospodin Franjo z njimi preobremenjen.

Zaradi majhnega obsega Masljevega slovenskega besednjaka sta često trpela pomen in estetska plat izraza: »Oblečen je bil v ubožno lovsko obleko« (Gospodin Franjo, 101). Hotel je reči »preprosto« obleko, a ni našel izraza. Pomanjkanje čuta za niansiranje in adekvatnost izraza sta še bolj občutna v pesniških opisih: »Zaslišal je nekje v gozdu ptičji glasek. Obveselil se je animalskega življenja« (113). Zato kar naprej ponavlja iste izraze za nekatere predmete in pojave. Tako uporablja le »napoj« za pijačo, »usmev« za nasmeh, »čša« za kozarec ter »čitati« za brati itd. Tak izraz zapelje včasih tudi v banalnost, posebno v liričnih prispodobah: »Kakor žarnica se zablšči njen kratki pogled« (738) ali: »Vsa dekleta... so kazala nekakšen ogenj, ki se je vžgal nekje v no-tranjosti in je skušal Vilarja omotiti z visokimi plameni, pa je hitro izjedel samega sebe, ker ni bilo nakopičenega dosti goriva v dekliškem srcu...« (294). Prav zaradi stilne nespretnosti, zaradi neustreznega izraza niso uspeli nekateri sicer dobro zasnovani lirični prizori: »Danica, i ti hraniš grudo zlata v svojem nedrju... Bi li odškrnila, oddrobila?« (383.) V nekaterih primerih je pripovedni stil zaradi gostobesednosti nabrekel: »Vsa se je tresla same slasti ob mojem junaštvu, ki se je ujemalo z njenimi sanjami. Gotovo bi se bila onemogla hipne blaženosti naslonila na moje prsi in bi potočila solzo vroče ljubezni, ko bi ne bil sijal krog in krog prebeli dan, ki ni prijatelj genljivih ljubezenskih občutkov, in bi ne bila stopila v onem prevažnem trenutku v vsem svojem jutranjem lepotičju gospa poštarica na vežna vrata...« (Povest Ivana Polaja, LZ 1909, 368). To je najčešče nastalo zaradi nakopičene metaforike, ki je drugeje smotrnejše razvrščena.

V Masljevih delih so številni jedrnati opisi dogodkov in značajev, a često srečaš tudi dobro podobo pokrajine: »Dan se je cmeril na vseh straneh, na rvavkastih tratinah se je razlezla rosa, kamenje se je svetilo v mokroti, tudi drevje se je navzelo vlage. In zdelo se je inženirju, da se solzi zemlja pod svinčenim nebeškim svodom, ki je grozil, da pade nanjo« (Gospodin Franjo, 634). Opis pokrajine je lahko idejno nasičen; čeprav gre v prvi čas Masljevega pisateljevanja, je po svoji vsebini in socialnem tonu znamenje novega časa v tedanji slovenski književnosti: »Iz dimnika bližnje tovarne se je izgubljal lahek, sivkast dim v sveže, prozorno ozračje« (Krokarjev Peter, 12). S tem da je vnesel v pokrajino nekaj najbolj sodobnega — tovarno — kar ima v črtici o bajtarskem sinu, je z izrazito socialnim poudarkom napravil korak od Jurčičevega domačinstva k Cankarjevim socialnim črticam. Enakega pomena je tudi

kasnejša črtica Vojvoda Pero in perica, ki obravnava podoben motiv zatajitve lastne matere kot mlajša Cankarjeva črtica Greh. Pogosto so se Maslju posrečile tudi jedrnate karakterizacije: »Dober človek je, dasi ga obdaja vojaška skorja. Ni pust slinež in lizun. V njem sem našel več srca nego sladkih besed« (Gorski potoki, 257). Čeprav je v metaforiki precej slabosti, najdemo tudi nekaj lepih mest, n. pr.: »Podnevi je sonce svetilo, ponoči je sijala luna na najino delo« (Gospodin Franjo, 644). Brez posebej iskanih metafor je plastično pokazal, kako sta noč in dan garala. Prisposodob ima Maselj sicer precej, a so večinoma folkloristično blago. Lastne metafore je delal predvsem pod vplivom ljudske pesmi, nekaj pa tudi povsem svojih, a niso vse posrečene. Nekatero se tudi ponavljajo, kot na primer »skozi steklo lizati med« (Gospodin Franjo, 168, 437) ali »sedmero žalosti« za žalosten deklinški izraz (Povest Ivana Polaja, LZ 1909).

Masljevo izražanje je izrazito glagolsko. Pri tem je značilno, da pogosteje uporablja dovršne glagole, kar je posledica genetičnega postopka, ko je dogodka opisoval po spominu nanje, ne pa, kot da bi jih bil videl v svoji fantaziji: »Prinesla mu je prvi findjan. Preden ga je vzel v roko, je prijel za žličko in mešal črni napoj. Tako je morala postati pred njim. Dvignil je obraz k njej ter mešal in mešal. Pero je klestil drva nekje tam pod mejo, videti ni mogel, kaj se godi pod pristrešjem, kako tujec z očmi in prijaznim usmevom zavaja v greh. Vilar je mešal, dokler ni pljusnilo par kapljic črnine na njeno roko. Tedaj je njen jasni pogled zadel ob njegov obraz, v štirih očeh se je nekaj zmešalo in zamigljalo, kakor da je na modrem nočnem nebu nastal potres in so zvezde plesale okrog lune. Zatrešla se ji je roka, odvrnila je pogled od gospodina Franja na kavo. Vzel je skodelico, jo nastavil na ustno in prvi požirek je zdrknil v grlo gorak in sladak, kakor prvi občutek ljubezni. Šinila mu je v glavo misel: Kaj ko bi videl stari Pero? Ali bi ne skočil po skriti handžar in navalil na drznega švabskega tujca, ki po nepotrebnem moti nedolžno dušo! To hladno računanje ga je streznilo« (Gospodin Franjo, 291). V tem odstavku so zastopane vse glavne značilnosti Masljevega pripovednega sloga, predvsem pa usmerjenost v detajl. Glagole je stavil na začetek stavka menda v skrbi, da jih ne bi na konec in bi tako posnemal nemško rabo.

Masljev stil je v osnovi realističen, po sestavu pa preprost in brez posebnih metafor in metonimij ter drugih stilnih elementov. Kvarijo ga narejene primerjave zaradi tuje vsebine ali stavčne tipizacije, zaradi česar hromi naravni utrip v osnovi dobrega pripovednega organizma. Stilistično Maselj ni posebej oblikoval del, kar je vidno iz konceptov, zato so često ostali številni tuji, srbohrvaški izrazi, ki so jih uredniki zadnji čas zamenjali z domačimi. V stilnih sestavinah zato ni napravil velikéga napredka, bolj v jeziku, ki je v zadnjih delih sodoben in gladko tekoč, a po izrazu v primeri z začetnim ne več tako preprost.

Maslju je v pripovedništvu veliko pomenil njegov dnevnik. Iz njega je razvidno, kako je bil zapisovalec sprva nespreten, počasi se je pa v daljših popisih izoblikoval, predvsem v opisih narave, ki kažejo že zgodaj na zavestno literarno prizadevanje. Že 1878 piše v dnevniku: »Jesensko sonce je plavalo na modrem obzorju. Po travnikih so se pasle neštne čede, okoli njih pa so popevali pastirji otožne slovaške melo-

dije, na katere so odgovarjali veseli birači po bogato obdarjenih vinarjih.« Opis je po zgledu antičnega Vergilovega opisa bukoličnega življenja še šolski, a polagoma dobi v pristnejšem Masljevem doživljanju več samostojnosti. Tako so nekateri opisi narave, posebno pa gozdov v Markici in Gospodinu Franju, najboljši deli Masljeve proze. Izostril si je čut, da je znal tenko prisluhniti naravi in drobnim dogodkom v njej, ki so dobili literarno podobo že ob prvem zapisu v dnevniku (Sinica), a so kljub temu dognani in umetniško oblikovani.

Za Masljevo pripovedništvo je značilna dvojnost, ki se kaže v nagnjenosti k dramatisiranju in v ravno tako močnem nagnjenju k preišljanju, k refleksiji. Ti dve težnji pa druga drugo izpodbijata in onemogočata, zato je ob majhni pisateljski praksi in nedoživetosti propadla mladostna tragedija Milan in Jela. V primerih, kjer je dramatisatorska težnja izpodrinila preišljanje, je delo enotno, estetsko popolnejše (Tovariš Damjan, Tovariš Kladviček, manj Krokarjev Peter ter Plaznik in kirasir Martin). Drugič je izpodrinjena dramatična komponenta (Stričevi darovi, V vojaškem arhivu); tako so ta dela manj dognana, ker je preveč didaktiziranja v njih. V drugih spisih je ostala dvojnost, ki je v nekaterih primerih uspešneje kombinirana (Handžija Mato, Markica, Vojvoda Pero in perica, Gospodin Franjo, Rex Sodomae), drugje pa slabše (Gorski potoki, Potresna povest, Iz starih zapiskov). Značilna je Povest Ivana Polaja, kjer prevladuje, podobno kot v Starih zapiskih, v prvi tretjini razmišljajoča komponenta, ki uvaja dramatično dogajanje ostalega dela. Ta kombinacija je relativno bolj uspela kot neorganično menjavanje v Gorskih potokih in Potresni povesti.

Avtorjeva poseganja v objektivno epsko pripoved so pogostna značilnost Masljevega pripovedništva, so pa treh vrst. En način je nagovarjanje bralca ali češče bralke: »Takšen štor! — vzklikne nevoljno naša prekrasna bralka, ako Bog nagradi naš trud s katero« (Potresna povest, 160). Ob drugi priliki z obširno prisposodbo pokaže na svoje pisateljske težave: »Tako po priliki se godi nam, pišočim to povest... potrti in oplášeni se zaganjamo na suhega konjiča svoje domišljije...« (167). Podobne vložke ima Maselj še v Povesti Ivana Polaja (394) in v Gospodinu Franju (140, 477), a so že bolj avtobiografski. Tega je torej v Masljevih delih obilo in kaže na značilno potezo piscev, ki si tako pomagajo iz kompozicijskih težav. Z osebnimi posegi ali izstopi pa je hotel avtor doseči tudi večjo povezavo z bralcem, ko je kazal na svojo prisotnost. Razmerje med avtorjem in bralcem je tako intimnejše in s tem avtor lažje vpliva na bralčevo miselno sprejemanje celotnega dela.

Medtem ko se je Maselj apostrofiranja v smislu režijskih opomb naučil bodisi pri Jurčiču ali Turgenjevu, saj je pri obeh to manira, ima pa povsem svoj značaj in pomen avtorjevo navezovanje različnih dogodkov v sodobnem političnem ali kulturnem življenju na zgodbo. Posebno, kadar gre za sočasne politične dogodke, je hotel ob njih pripeljati bralca k pravilnemu presojanju. Tako mu je uspelo močno in po svoje poudariti idejnost dela. Te opombe so večinoma avtobiografske, a jih je Maselj ponekod črtal, drugod spet ne. Stavek na str. 501 Gospodina Franja je v prvi izdaji 1913 izpustil verjetno po nasvetu Frana Ilea, predsednika Slovenske Maticе, ki je roman izdala: »Vzemši v

misel to odo sem nekoliko krenil na stranpot, to pa zato, da radovednemu in hvaležnemu bralcu lahko odkrijem, da se je moj roman rodil iz podobnih slovenskih zapiskov, ki so bili pred dobro četrtno stoletja v sirovih in težkih letih začrtani na papir« (Manuskript 1052/V, str. 193 v NUK). Podobno prečrtana reminiscenca je tudi v 41. poglavju Gospodina Franja: »S takšnimi občutki smo današnje dni čitali novine, ki so nam oznanjale pohod Srbov in Bolgarov proti južnemu morju, ako se da majhno primerjati z velikim« (693). Ostala pa so podobna avtorjeva premišljanja, ki jih je obdržal kar v prvi osebi, na str. 282, 721, 722.

Tretji način avtorjevega poseganja v epski tok pripovedovanja je bolj problematičen in zanimiv posebno z literarnozgodovinskega vidika. To so Masljeve literarno snovne asociacije in opazke, ki se nanašajo na literarno smer nekaterih tedanjih slovenskih pisateljev in pesnikov. V Plazniku in kirasirju Martinu se je v opisu kmečke hiše posredno obregnil ob Gregorčiča: »Res mi skupina mnogovrstnih stvari . . . ni predstavljala take harmonične celote, kakršno predstavljajo zbrani udje slovenskega pesnika . . .« (90). »Zbrani udje« so iz motta Gregorčičevih pesmi (Poezije 1882 in 1885). Maselj kaže tu nekako nezadovoljstvo z Gregorčičevim opevanjem kmečkih stvari. Deloma se besede nanašajo na pesem Kmetski hiši (Soča 1884 in SN 1884), ki jo je Maselj nedvomno poznal; njegova pravkar omenjena povest je bila objavljena šele 1889 v LZ. Vprašanje je seveda, če tudi sicer ni bil naklonjen Gregorčičevi pesmi; gornja reminiscenca pač kaže nekako v to smer. V isti povesti se je neposredno spotaknil tudi ob svojega nekdanjega učitelja in rojaka Andrejčkovega Jožeta. — V drugih primerih so taka navezovanja na književne sodobnike bolj anonimna, n. pr. na str. 477 Gospodina Franja: » . . . kakor opozarja naš sentimentalni pisatelj na koncu duhovito-sentimentalnega stavka s tremi pikami na nekaj neizrekljivega, o čemer naj premišljuje blagovoljni čitatelj sam.« Taki vložki kažejo na Masljev temperament v ironiziranju raznih književnih manir. Kakih zanesljivih zaključkov ni mogoče napraviti brez upoštevanja podobnih dnevniških zapiskov o Mešku (o romanu Na Poljani) in Cankarju (Na klancu), vendar to ne spada več v okvir tega članka. Treba je le dodati, da Maselj ni hotel biti vezan na nobeno književno smer in se je držal svojega načela: »Naš pisatelj nam piši, kakor in kadar mu srce veli in v nobeno slovstveno strujo naj se ne sili« (Dnevnik, 5. XII. 1896). Vendar je v celoti realist, tako po konceptu, kar kaže geneza posameznih del, kot po nazoru, češ naj literatura vzgaja, kot piše v dnevniku 6. III. 1897: »Ni namen leposlovja ta, da bi se s svojimi proizvodi producirali več ali manj genialni ljudje, ampak da bo dvigalo omiko.« Včasih sicer vpleta romantične elemente, ki so pa bolj stilne kot snovne narave. Naturalistične prvine so redkejše in preproste, a za dobo, ko je izdal Gorske potoke, toliko drzne, da jih je kritika ostro napadla. Podobni elementi se kažejo še v Povesti Ivana Polaja in Rex Sodomae, a so zelo redki.

Že na prvi pogled je vidno, da je Masljev slog preprost, brez posebnih stilističnih prvin, z redkimi pesniškimi sredstvi — metaforami, primerami in podobno. Za osnovo mu je v kmečki snovi preprost kmečki govor, v bosenski in avtobiografski pa navaden konverzacijski jezik, ki je v prvem primeru niansiran in obarvan s srbohrvaškimi in turškimi iz-

razi, v drugem pa ponekod rahlo intelektualiziran. Najbogatejši in najbolj samosvoj slog ima Maselj v kmečki povesti, ker se je znal tako po miselnosti kot tudi po govoru približati kmečkemu človeku. Najbolje ga je zadel v dialogih in v individualni ali tipični govorni karakteristiki posameznega značaja — kirasir Martin, mešetar Črž, Damjan, Plaznik, Planjavec. Masljev pripovedni slog v kmečki povesti je spočetka rastel, proti koncu ni ravno padal, izgubljal pa je svojo kmečko individualnost. V Krokarijem Petru (LZ 1886) je sicer jezik kmečki, a slog je neizdelan. S Plaznikom in kirasirjem Martinom (LZ 1889) se že bliža aforističnemu jeziku v Tovarišu Damjanu (LZ 1902), ki je značilen tako za dialoge, ki so najboljše del, kot za razne opise. V enotnem konceptu dosega slog v tem delu največjo dognanost, tako da je Tovariš Damjan vrh Masljevega stila, predvsem zaradi enotnosti in dramatične jedrnatosti izraza. Kasneje pa se v delih kaže odtrganost od živega materinega jezika, kar zmanjša občutek za pristnost, ljudskost izraza. Povsem papirnate besede, ki so po navadi izposojenke iz slovanskih jezikov, se vrivajo v tipično kmečko jezikovno osnovō. Zato je v nadaljnjem delu s kmečko snovjo, v Potresni povesti (LZ 1903), padec znaten, ker jo je pisal po pripovedovanju in časniških poročilih. Zadnje delo s kmečko tematiko so Rimski romarji (Slovan, 1915), kjer pa sta jezik in stil že pod vplivom novega Masljevega jezikovnega izobraževanja iz slovnice. Jezik je tu intelektualiziran, kmečkō pristnosti razen v nekaterih dialogih ni več. Končno je to tudi zadnje delo in avtorjev stilni prijem se je poenotil.

Večjo stilno specifikō je dosegel v delih z bosensko tematiko. V primeri s prejšnjimi je ena sama nova stilna komponenta, ki pa močno individualizira jezik in slog. To so srbohrvaške sintaktične in leksikalne primesi, s katerimi hoče povečati pristnost okolja in izraza svojega pripovednega žanra. To se mu posreči, kjer je slog nekoliko pesniški, privzdignjen, n. pr. v Handžiji Matu, Markici in ponekod v Gospodinu Franju. Ponekod v Starih zapiskih in v romanu deluje to negativno, ker uporablja te izraze namesto slovenskih tudi v intelektualiziranem pripovedovanju in refleksivnih odstavkih.

Ivan Kolar

LITERARNI SPREHOD PO LJUBLJANI

OD PREŠERNOVEGA SPOMENIKA DO JEŽICE

Čopova ulica je prevzela to ime po osvoboditvi, ko je bila odkazana prvaku naših pesnikov Prešernu najlepša ljubljanska magistrala, sedanja Prešernova cesta. Čopova ulica je od leta 1890 nosila Prešernovo ime, poprej se je imenovala *Slonova ulica*. To ime je povezano z resničnim slonom, ki ga je Ljubljana pred štirimi stoletji videla prvič. Spomladi leta 1552 je potoval avstrijski nadvojvoda, poznejši cesar Maksimilijan II., iz daljne Španije domov na Dunaj. V njegovem spremstvu je prikoračil po Tržaški cesti v Ljubljano tudi velik črn slon, za naše kraje v tistih časih gotovo ne manjša senzacija kakor današnjemu svetu